

TƯ DUY ĐỘT PHÁ CỦA ĐẢNG VỀ CHIẾN LƯỢC PHÁT TRIỂN VÙNG TÂY NGUYÊN

NGUYỄN VĂN QUANG*

Nghị quyết số 23-NQ/TW của Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa XIII) đưa ra tầm nhìn xây dựng và phát triển vùng Tây Nguyên, kết hợp hài hòa giữa phát triển kinh tế, văn hóa, xã hội và bảo vệ tài nguyên, môi trường; đồng thời, bảo đảm quốc phòng, an ninh và đối ngoại. Để hiện thực hóa tầm nhìn này, Nghị quyết đề xuất các tư tưởng và định hướng mới, đột phá, đồng thời nêu rõ cần có giải pháp đồng bộ về đầu tư hạ tầng, huy động nguồn lực, phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao và sự chỉ đạo thống nhất từ Trung ương đến địa phương. Mục tiêu là phát triển Tây Nguyên nhanh và bền vững, tận dụng tiềm năng kinh tế, văn hóa và bảo đảm yếu tố quốc phòng, an ninh, tạo nền tảng cho sự phát triển lên tầm cao mới.

Từ khóa: Tư duy đột phá; chiến lược phát triển; vùng Tây Nguyên; Đảng Cộng sản Việt Nam; Nghị quyết số 23-NQ/TW.

Resolution No. 23-NQ/TW by the 13th Central Committee of the Communist Party of Vietnam outlines a vision for building and developing the Central Highlands. It emphasizes harmonious economic, cultural, and social integration by protecting natural resources and the environment while ensuring national defense, security, and foreign relations. To realize this vision, the Resolution proposes innovative and breakthrough ideas and synchronized solutions for infrastructure investment, resource mobilization, high-quality human resource development, and unified direction from central to local levels. The ultimate goal is to foster rapid and sustainable development in the Central Highlands, leveraging its economic and cultural potential while ensuring security and defense, laying the groundwork for advancement to new heights.

Keywords: Breakthrough vision; development strategies; Central Highlands; Communist Party of Vietnam; Resolution No. 23-NQ/TW.

NGÀY NHẬN: 16/8/2024

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 20/11/2024

NGÀY DUYỆT: 16/12/2024

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.347.2024.1031>

1. Đặt vấn đề

Tây Nguyên là vùng giàu tiềm năng, lợi thế về điều kiện tự nhiên, tài nguyên thiên nhiên trong phát triển, đa dạng sinh học và bản sắc văn hóa của các dân tộc thiểu số, giữ vai trò tâm điểm của kết nối Đông - Tây; có vị trí chiến lược quan trọng về kinh tế, chính trị,

bảo đảm quốc phòng - an ninh đối với cả nước. Nghị quyết số 23-NQ/TW ngày 06/10/2022 về phương hướng phát triển kinh tế - xã hội và bảo đảm quốc phòng, an ninh vùng Tây Nguyên đến năm 2030, tầm nhìn

* TS, Học viện Chính trị khu vực III

đến năm 2045 đã xác định: phát triển Tây Nguyên nhanh, bền vững là nhiệm vụ xuyên suốt, trọng tâm, có ý nghĩa quan trọng đối với sự phát triển của các địa phương trong vùng và cả nước, trong đó nhấn mạnh phát triển kinh tế tri thức, kinh tế sáng tạo; đẩy mạnh ứng dụng khoa học - công nghệ cao để phát triển nông nghiệp hàng hóa quy mô lớn, chất lượng cao gắn với công nghiệp chế biến, tạo ra sản phẩm có giá trị gia tăng cao. Nghị quyết cũng đề ra nhiều giải pháp đồng bộ về huy động và sử dụng hiệu quả mọi nguồn lực của các thành phần kinh tế, các cấp, các ngành; tăng cường hợp tác quốc tế, đẩy mạnh liên kết vùng; đào tạo, phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao nhằm thúc đẩy quá trình chuyển dịch cơ cấu kinh tế và công nghiệp hóa - hiện đại hóa vùng Tây Nguyên.

2. Tư duy đột phá của Nghị quyết 23-NQ/TW

Thứ nhất, tư duy chuyển đổi mô hình tăng trưởng. Nghị quyết xác định: cơ cấu lại kinh tế vùng theo hướng phát triển kinh tế xanh, kinh tế tuần hoàn là trọng tâm. Hiện nay, mô hình tăng trưởng kinh tế của vùng Tây Nguyên chủ yếu dựa vào khai thác tài nguyên thiên nhiên và phát triển nông nghiệp truyền thống. Điều này đã gây ra nhiều hệ lụy như suy thoái môi trường sinh thái, suy giảm đa dạng sinh học, làm cạn kiệt tài nguyên đất và nước. Trước thực trạng đó, Nghị quyết đã đưa ra định hướng là phát triển kinh tế xanh, kinh tế tuần hoàn để phát triển bền vững, trong đó ưu tiên các ngành kinh tế thân thiện với môi trường, sử dụng hiệu quả và tái chế tài nguyên. Kinh tế xanh hay còn gọi là kinh tế sinh thái là mô hình kinh tế dựa trên sử dụng hiệu quả năng lượng và tài nguyên thiên nhiên, giảm thiểu phát thải khí nhà kính và ô nhiễm môi trường, bảo vệ hệ sinh thái và đa dạng sinh học.

Việc chuyển đổi sang mô hình kinh tế xanh, kinh tế tuần hoàn sẽ giúp vùng Tây Nguyên phát triển bền vững hơn, bảo đảm

môi trường sinh thái và đa dạng sinh học không bị tổn hại. Đây là điều kiện tiên quyết để vùng Tây Nguyên phát triển du lịch sinh thái, du lịch văn hóa bền vững, trở thành trung tâm du lịch quốc gia và quốc tế như tầm nhìn của Nghị quyết. Chuyển đổi mô hình tăng trưởng cũng sẽ tạo động lực để cơ cấu lại nền kinh tế, chuyển dịch cơ cấu kinh tế theo hướng tăng tỷ trọng ngành công nghiệp, dịch vụ và nông nghiệp ứng dụng công nghệ cao, giảm dần tỷ trọng khai thác tài nguyên thiên nhiên truyền thống. Đồng thời, chuyển đổi mô hình tăng trưởng cũng sẽ thúc đẩy ứng dụng công nghệ mới, công nghệ sạch, thân thiện với môi trường vào sản xuất và đời sống, góp phần nâng cao năng suất lao động và năng lực cạnh tranh của nền kinh tế vùng.

Tuy nhiên, quá trình chuyển đổi mô hình tăng trưởng kinh tế ở vùng Tây Nguyên cũng sẽ đối mặt với nhiều khó khăn, thách thức như yêu cầu đổi mới tư duy, nhận thức của người dân và cả hệ thống chính trị; đòi hỏi nguồn lực tài chính lớn để đầu tư cho công nghệ mới, năng lượng tái tạo; cần có các chính sách khuyến khích, hỗ trợ và hành lang pháp lý phù hợp.

Thứ hai, định hướng phát triển kinh tế tri thức. Là một trong những điểm sáng tạo, đột phá quan trọng mà Nghị quyết 23-NQ/TW đề ra cho vùng Tây Nguyên. Đây là định hướng mở ra tầm nhìn mới, tạo động lực chuyển dịch cơ cấu kinh tế cho vùng Tây Nguyên. Nghị quyết đã đưa ra định hướng đúng đắn là phát triển nông nghiệp ứng dụng công nghệ cao để nâng cao năng suất, chất lượng và giá trị gia tăng của sản phẩm nông nghiệp.

Nông nghiệp công nghệ cao hay còn gọi là nông nghiệp hiện đại là hình thức sản xuất nông nghiệp ứng dụng các thành tựu khoa học kỹ thuật tiên tiến, như: công nghệ sinh học, công nghệ vật liệu mới, công nghệ số, tự động hóa... vào quy trình sản xuất nhằm tăng năng suất, chất lượng sản phẩm và giảm

thiếu tác động xấu đến môi trường. Đây là xu hướng phát triển tất yếu của nền nông nghiệp trên toàn cầu. Áp dụng nông nghiệp công nghệ cao sẽ giúp vùng Tây Nguyên tận dụng được lợi thế về đất đai màu mỡ, khí hậu thuận lợi để phát triển cây trồng, vật nuôi chất lượng cao như cà phê chế biến sâu, điều, hồ tiêu, cây ăn quả, chăn nuôi gia súc, gia cầm... đáp ứng nhu cầu trong nước và xuất khẩu. Những sản phẩm này có thể áp dụng công nghệ bảo quản kéo dài thời gian tồn kho, công nghệ đóng gói hiện đại để nâng cao giá trị. Hình thành các chuỗi liên kết giữa sản xuất với chế biến, tiêu thụ sẽ nâng cao hiệu quả của cả chuỗi giá trị nông nghiệp.

Định hướng phát triển kinh tế tri thức và ứng dụng công nghệ cao vào sản xuất nông nghiệp là xu hướng tất yếu để nâng cao năng lực cạnh tranh, chất lượng sản phẩm và hiệu quả kinh tế của Tây Nguyên. Đây là giải pháp giúp vùng thoát khỏi mô hình nông nghiệp truyền thống, tạo bước đột phá để trở thành vùng kinh tế trọng điểm, năng động. Để thực hiện định hướng này, cần đầu tư xây dựng trung tâm nghiên cứu công nghệ cao, nhà máy giống cây trồng, vật nuôi; hình thành vùng sản xuất tập trung quy mô lớn; thu hút đầu tư trong và ngoài nước vào nông nghiệp công nghệ cao; đào tạo nâng cao năng lực công nghệ cho lao động; xây dựng chính sách ưu đãi nhằm khuyến khích chuyển đổi số và ứng dụng công nghệ mới.

Thứ ba, tư duy đa ngành, đa lĩnh vực. Theo đó, Nghị quyết không chỉ tập trung vào phát triển nông nghiệp - ngành kinh tế truyền thống của vùng, mà còn chú trọng đẩy mạnh phát triển du lịch, dịch vụ nhằm hình thành vùng Tây Nguyên trở thành trung tâm du lịch, dịch vụ tầm cỡ quốc gia và quốc tế. Đây là tư duy mới, thể hiện tầm nhìn chiến lược của Đảng trong việc tận dụng tiềm năng, lợi thế của vùng để phát triển đa dạng các ngành, lĩnh vực kinh tế.

Trước hết, về tiềm năng du lịch, vùng Tây Nguyên được thiên nhiên ban tặng những

cảnh quan núi rừng tuyệt đẹp với các đỉnh núi cao, thác nước hùng vĩ, rừng nguyên sinh, hồ thủy điện... Đây là lợi thế lớn để phát triển các loại hình du lịch sinh thái, du lịch mạo hiểm, nghỉ dưỡng. Bên cạnh đó, vùng Tây Nguyên còn có bản sắc văn hóa đặc sắc của các dân tộc thiểu số với nhiều lễ hội, trang phục, làng nghề truyền thống... rất phù hợp để phát triển du lịch văn hóa, du lịch cộng đồng. Tuy nhiên, để phát triển du lịch bền vững, cần có chiến lược đầu tư phát triển hệ thống cơ sở hạ tầng du lịch đồng bộ; đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao trong lĩnh vực du lịch; xây dựng các sản phẩm du lịch đặc trưng, mang đậm bản sắc văn hóa vùng miền. Đặc biệt, cần có các cơ chế, chính sách khuyến khích sự tham gia của các doanh nghiệp, cộng đồng địa phương vào phát triển du lịch để chia sẻ lợi ích và có trách nhiệm bảo vệ môi trường, tài nguyên du lịch.

Bên cạnh du lịch, tư duy đa dạng hóa ngành nghề trong Nghị quyết cũng thể hiện qua việc khuyến khích phát triển các ngành dịch vụ khác, như: logistics, tài chính, ngân hàng, y tế, giáo dục... phục vụ đời sống, nhu cầu ngày càng cao của người dân vùng Tây Nguyên cũng như thu hút nguồn nhân lực chất lượng cao đến làm việc và sinh sống tại đây. Tư duy phát triển đa ngành, đa lĩnh vực sẽ giúp vùng Tây Nguyên thoát khỏi mô hình kinh tế đơn canh, chỉ phụ thuộc vào nông nghiệp truyền thống; tạo ra nhiều ngành nghề mới, thu hút đầu tư và nguồn lao động, góp phần chuyển dịch cơ cấu kinh tế theo hướng hiện đại, tăng tỷ trọng ngành công nghiệp và dịch vụ. Điều này phù hợp với xu thế phát triển chung của cả nước và toàn cầu, giúp vùng Tây Nguyên nâng cao năng lực cạnh tranh, phát triển nhanh và bền vững hơn.

Tuy nhiên, để thực hiện tư duy này cần có chiến lược đầu tư phát triển hạ tầng kinh tế kỹ thuật đồng bộ cho các ngành, lĩnh vực mới. Đặc biệt, cần chú trọng đầu tư phát triển nguồn nhân lực có đủ trình độ chuyên môn

và tay nghề đáp ứng nhu cầu lao động trong các lĩnh vực dịch vụ khác nhau. Đồng thời, cần có các giải pháp thu hút, hỗ trợ doanh nghiệp đầu tư vào vùng Tây Nguyên, tạo môi trường đầu tư kinh doanh thuận lợi cho các ngành dịch vụ phát triển.

Thứ tư, kết hợp phát triển kinh tế với bảo tồn bản sắc văn hóa. Đây là một trong những quan điểm quan trọng được đề cập trong Nghị quyết số 23-NQ/TW về định hướng chiến lược phát triển vùng Tây Nguyên.

Vùng Tây Nguyên với cộng đồng 54 dân tộc anh em cùng sinh sống, trong đó có những dân tộc còn giữ được nhiều nét văn hóa truyền thống đặc sắc như người Ê Đê, Ba Na, Gia Rai... Họ có những lễ hội truyền thống rất đa dạng, như: lễ Gunu, lễ Cắm, lễ Khỉ, lễ Cầu Mùa... với nhiều nghi lễ, ca khúc dân ca, trang phục, làng nghề đặc trưng. Đây là tài sản văn hóa vô giá cần được bảo tồn và phát huy. Tuy nhiên, trong quá trình đổi mới, phát triển kinh tế đã làm ảnh hưởng không nhỏ đến đời sống văn hóa của các dân tộc thiểu số, thể hiện qua tình trạng nhiều lễ hội truyền thống đang mai một, nghệ nhân làng nghề truyền thống già yếu, thiếu nguồn truyền nghề. Điều này đặt ra yêu cầu cần nỗ lực bảo tồn và kế thừa các di sản văn hóa của các dân tộc vùng Tây Nguyên.

Việc tổ chức các lễ hội theo truyền thống, dạy lại nghề truyền thống cũng góp phần bảo tồn các giá trị nhân văn, từ đó giữ gìn tốt hơn môi trường sống của các cộng đồng dân tộc thiểu số. Ngoài ra, cũng mang đến những nguồn cảm hứng để phát triển các ngành công nghiệp văn hóa khác, như: điện ảnh, nghệ thuật trình diễn, làm đẹp... Phát triển việc giữ gìn bản sắc văn hóa cũng góp phần ổn định an ninh chính trị, trật tự xã hội tại vùng Tây Nguyên. Cộng đồng các dân tộc cảm thấy được tôn trọng, từ đó góp phần xây dựng khối đại đoàn kết dân tộc, tăng cường niềm tin của các cộng đồng với chủ trương, đường lối của Đảng.

Kết hợp phát triển kinh tế với bảo tồn, phát huy bản sắc văn hóa các dân tộc là một quan điểm đúng đắn, thể hiện tầm nhìn chiến lược của Đảng, nhằm tạo sự phát triển bền vững, hài hòa giữa vật chất và tinh thần cho vùng Tây Nguyên. Đây cũng là yêu cầu tất yếu để bảo đảm phát triển toàn diện, bao trùm mọi lĩnh vực của đời sống xã hội tại vùng Tây Nguyên trong tương lai.

Thứ năm, phát triển gắn với quốc phòng, an ninh. Đây là tư tưởng nhất quán của Đảng trong công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, thể hiện tầm nhìn chiến lược trong việc kết hợp phát triển kinh tế với củng cố quốc phòng, an ninh, bảo đảm an toàn chính trị, trật tự an toàn xã hội trên vùng đất này. Vùng Tây Nguyên có vị trí chiến lược đặc biệt quan trọng với nước ta về mặt quốc phòng, an ninh; là địa bàn chiến lược đặc biệt quan trọng, là “phên giậu” phía Tây của Tổ quốc, “nóc nhà của Đông Dương”, nằm ở ngã ba biên giới giữa Việt Nam - Lào - Campuchia, có đường biên giới dài, địa hình phức tạp, khó kiểm soát, dễ bị lợi dụng để thâm nhập, hoạt động phá hoại từ các thế lực thù địch. Chính vì vậy, Đảng và Nhà nước luôn coi trọng việc giữ vững an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội tại vùng này, gắn với phát triển kinh tế - xã hội. Quan điểm này không chỉ đúng đắn mà còn thể hiện tầm nhìn chiến lược của Đảng về bảo đảm sự toàn vẹn lãnh thổ, giữ vững chủ quyền an ninh quốc gia và phát triển bền vững vùng Tây Nguyên.

Việc phát triển kinh tế phải gắn liền với củng cố quốc phòng, an ninh vùng Tây Nguyên là điều cực kỳ quan trọng. Song song với phát triển kinh tế, việc xây dựng lực lượng vũ trang vững mạnh, bảo vệ vững chắc chủ quyền lãnh thổ, an ninh biên giới sẽ tạo môi trường ổn định cho phát triển. Đồng thời, công tác bảo đảm an ninh trật tự, phòng chống tội phạm, tệ nạn xã hội cũng cần được chú trọng. Bên cạnh đó, việc phát triển kinh tế - xã hội cũng là yếu tố quan trọng giúp gìn

giữ an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội tại vùng Tây Nguyên. Thông qua phát triển kinh tế sẽ tạo việc làm, thu nhập ổn định, nâng cao đời sống vật chất, tinh thần cho người dân, giúp họ gắn bó, tin tưởng hơn với sự lãnh đạo của Đảng, chính quyền. Đặc biệt, tại các vùng dân tộc thiểu số, mức sống ngày càng được cải thiện, cảnh nghèo đói, lạc hậu giảm dần sẽ làm giảm nguy cơ bất ổn xã hội, tách rời khỏi khối đại đoàn kết toàn dân tộc. Hơn nữa, phát triển kinh tế cũng sẽ giúp đầu tư, hiện đại hóa hệ thống kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội tại vùng Tây Nguyên, phục vụ tốt hơn cho mục tiêu quốc phòng an ninh. Việc phát triển đồng bộ hệ thống giao thông, băng thông rộng... sẽ thuận lợi hơn trong việc triển khai các hoạt động quân sự, quốc phòng khi cần thiết.

Quan điểm phát triển gắn với quốc phòng, an ninh là hoàn toàn hợp lý và phù hợp với tình hình thực tế của vùng Tây Nguyên. Thực hiện tốt quan điểm này sẽ góp phần tạo môi trường ổn định, phát triển bền vững lâu dài cho vùng đất chiến lược quan trọng này, vừa bảo đảm an ninh quốc gia, vừa xây dựng kinh tế vững mạnh. Tuy nhiên, để phát triển kinh tế gắn liền với quốc phòng an ninh trên thực tế cần có sự phối hợp chặt chẽ giữa các lực lượng kinh tế, quân sự, an ninh trong triển khai các chiến lược, kế hoạch. Các hoạt động dân sự cần được tính đến yếu tố quốc phòng, an ninh; ngược lại, hoạt động quân sự cũng cần tạo điều kiện thuận lợi cho phát triển kinh tế. Các địa phương cần lãnh đạo xây dựng phong trào quốc phòng toàn dân gắn với phát triển kinh tế. Đặc biệt, cần có nguồn lực đầu tư đủ lớn để thúc đẩy song song cả hai lĩnh vực.

3. Kết luận

Nghị quyết số 23-NQ/TW về định hướng phát triển vùng Tây Nguyên được xem là một dấu mốc quan trọng, thể hiện tầm nhìn chiến lược và tư duy đột phá của Đảng trong việc đề ra hướng phát triển bền vững cho vùng. Các quan điểm, định hướng lớn đã được đề ra một

cách toàn diện, vừa đáp ứng yêu cầu phát triển kinh tế, vừa bảo đảm an ninh quốc phòng, bảo tồn môi trường và bản sắc văn hóa.

Tuy nhiên, để thực hiện được các mục tiêu đã đề ra, Nghị quyết cũng chỉ rõ cần phải có các giải pháp đồng bộ từ Trung ương đến địa phương về đầu tư phát triển hạ tầng kinh tế - xã hội; huy động nguồn lực đầu tư trong và ngoài nước; đẩy mạnh liên kết vùng; phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao và tạo môi trường đầu tư, kinh doanh thuận lợi. Đặc biệt cần sự chỉ đạo, điều hành nhịp nhàng, thống nhất từ Trung ương đến các địa phương khi triển khai thực hiện các mục tiêu phát triển để đưa vùng Tây Nguyên vươn lên mạnh mẽ, trở thành hình mẫu về phát triển kinh tế gắn với bảo vệ môi trường sinh thái, giữ gìn bản sắc văn hóa các dân tộc; xây dựng vùng kinh tế năng động và có năng lực cạnh tranh cao, đóng góp quan trọng vào công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa □

Tài liệu tham khảo:

1. Bộ Chính trị (2022). *Nghị quyết số 23-NQ/TW ngày 06/10/2022 về phương hướng phát triển kinh tế - xã hội và bảo đảm quốc phòng, an ninh vùng Tây Nguyên đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045*.
2. Chính phủ (2022). *Nghị quyết số 152/NQ-CP ngày 15/11/2022 ban hành Chương trình hành động của Chính phủ thực hiện Nghị quyết số 23-NQ/TW của Bộ Chính trị về phương hướng phát triển kinh tế - xã hội và bảo đảm quốc phòng, an ninh vùng Tây Nguyên đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045*.
3. Nguyễn Phú Trọng (2022). *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam*. H. NXB Chính trị quốc gia Sự thật.
4. *Bảo tồn phải gắn liền với khai thác, phát huy vốn văn hóa truyền thống*. <https://nhandan.vn, ngày 22/5/2021>.
5. *Vai trò của nguồn lực văn hóa với quá trình phát triển kinh tế - xã hội*. <https://www.tapchicongsan.org.vn, ngày 10/4/2021>.